

Cestovní zpráva

IFLA WLIC 2025

Astana, Kazachstán

18. – 22.8.2025

Účastníci:

Petra Kubálková

Praha, srpen 2025

Tato cestovní zpráva vznikla s využitím nástroje ChatGPT 5.0, který mi pomohl se strukturováním textu, jazykovou úpravou a doplněním souvislostí. Obsah a volba důležitých témat však vycházejí z mých osobních zkušeností a reflexí z účasti na IFLA WLIC 2025 v Astaně.

Účel cesty

Účast na kongresu 89th World Library and Information Congress pořádaném v Congress Centre v Astaně mi umožnila získat ucelený přehled o aktuálních trendech v oblasti umělé inteligence, udržitelnosti a dalších tématech, která dnes rezonují v mezinárodní informační a knihovnické komunitě. Tyto poznatky mají přímou relevanci pro další směřování projektu CARDS, zejména v oblasti jeho strategického rozvoje a zapojení do globálního kontextu.

Časový průběh cesty

- 17. 8. 2025 Let PRG → NQZ (Praha – Astana)
- 18. 8. 2025 1. den kongresu
- 19. 8. 2025 2. den kongresu
- 20. 8. 2025 3. den kongresu
- 21. 8. 2025 4. den kongresu
- 22. 8. 2025 5. den kongresu
- 23. 8. 2025 Let NQZ → PRG (Astana – Praha)

Zpráva z navštívené akce

IFLA World Library and Information Congress 2025 se letos poprvé uskutečnil ve střední Asii – v Astaně, Kazachstánu. Pod heslem „*Uniting Knowledge, Building the Future*“ se od 18. do 22. srpna setkalo přes 1 600 účastníků ze 110 zemí. Program byl rozdělen do téměř dvou stovek panelů, workshopů a diskuzí ([program zde](#)), přičemž nosnými tématy byla udržitelnost, digitální inkluze, umělá inteligence a role knihoven v měnícím se informačním prostředí.

Proč právě tato témata ve vztahu k projektu CARDS

Z pohledu **projektu CARDS**, který se zaměřuje na budování infrastruktury pro správu a sdílení vědecko-výzkumných informací a staví platformu nové generace (PNG), byla tato témata obzvláště relevantní. Udržitelnost a digitální inkluze přímo souvisejí s otázkou, jak služby PNG mohou naplnit cíl budování sdílené informační základny pro vědecko-výzkumné instituce a jejich klientelu. Umělá inteligence představuje novou vrstvu služeb, které se budou muset v infrastruktuře zohlednit – od katalogizace po vyhledávání. A diskuse o komunitní roli knihoven a rozvoji jejich kapacit ukazuje, že technické nástroje samy o sobě nestačí: je třeba myslet na lidi, kteří s nimi budou pracovat i na ty, kdo je budou využívat.

Udržitelnost a propojení knihoven s digitálními službami

Jedním z nejzajímavějších bloků byl panel „*Libraries & Post Offices closing the digital divide*“ ([programový záznam](#); sekce 124–127). Zazněla zde prezentace společné iniciativy IFLA a Světové poštovní unie (UPU) **CONNECT POST**¹, která využívá hustou síť poštovních poboček

¹ IFLA a Univerzální poštovní unie (UPU) uzavřely partnerství, jehož cílem je posílit digitální inkluzi prostřednictvím propojení sítí knihoven a pošt. Společně chtějí nabídnout přístup k digitálním službám až 2,6 miliardám lidí, kteří dnes nemají internetové připojení. Na základě memoranda o porozumění

– 650 000 po celém světě – k poskytování digitálních služeb a vzdělávání. Pošty disponují infrastrukturou (platební systémy, doručovatelé, důvěra komunity), knihovny zase know-how v práci s informacemi a kapacitními programy. Společně tak mohou vytvářet **digitální přístupová centra** i pro ty, kdo nemají vlastní zařízení ani připojení.

Zajímavý byl u příspěvek Xuan Pang a Marka Parise *"Building a Sustainable Future for Resource Sharing in a Changing World"* ([prezentace](#); sekce 104), který diskutoval jednu z největších bariér v mezinárodním (i národním) sdílení zdrojů, jde o roztříštěné a administrativně náročné platební mechanismy. Zkušenosti z globálních průzkumů ukazují, že knihovny stále čelí vysokým nákladům a složitému procesu při fakturaci a vyúčtování meziknihovnických služeb, což často omezuje jejich ochotu zapojovat se do mezinárodních výpůjček. Trendem je proto přechod k elektronickým, interoperabilním platebním systémům, které propojí různé platformy, sníží administrativu a umožní efektivnější zapojení konsorcií či národních knihoven. Trend pro systém Získej představuje jasnou příležitost – nejen upevnit svou pozici jako národní infrastruktury pro meziknihovnické služby, ale také se stát součástí širší mezinárodní sítě. Co třeba prostřednictvím iniciativ IFLA? Získej už dnes směřuje k tomu, aby nabídl moderní platební systém.

Zajímavá byla i debata o tom, jak se **národní politiky** musí soustředit na jasně definované priority (co přesně po knihovnách chceme), zatímco na **lokální úrovni** hraje hlavní roli „storytelling“ – tedy schopnost knihoven ukázat konkrétní dopad na komunitu. To je poznatek, který přímo rezonuje s CARDS: i naše infrastruktura musí kombinovat jasné systémové cíle (policy agendas) a lokální příběhy, proč je důležité, aby služby byly dostupné i pro malé VaV instituce a komorní vědecké komunity.

Umělá inteligence: příležitosti a limity

AI byla jedním z hlavních leitmotivů letošního ročníku. Panel *"Future-ready information literacy in the age of AI"* (program, sekce 121–124) otevřel otázku, jak mají knihovny reagovat na masivní nástup generativních modelů, které dokážou tvořit texty, obrazy či data s překvapivou přesvědčivostí, avšak často bez ověřitelných zdrojů. Diskutující upozornili, že právě absence věrohodného ztvořování je jedním z největších rizik – uživatel má před sebou výstup, který působí autoritativně, ale ve skutečnosti může jít o konstrukci bez opory v realitě. Tím se zásadně posouvá role knihoven jako garantů přístupu k ověřeným informacím: od tradiční mediace znalostí k aktivní ochraně proti dezinformacím a informačnímu šumu generovanému AI. Zazněly obavy, že bez posílené informační gramotnosti budou uživatelé snadno podlehat „digitálním spektaklům“ – poutavým, ale zavádějícím narativům, které AI umí vytvářet v masovém měřítku. Současně se ale otevírá příležitost: knihovny mohou vystupovat jako kritická protiváha hyperbolických, komerčně či politicky motivovaných obsahů a nabízet kurzy i služby,

platného do roku 2027 plánují obě organizace mapovat existující infrastruktury, hodnotit úroveň digitalizace a podporovat transformaci knihoven i pošt v důvěryhodné digitální přístupové body. Jak knihovny, tak pošty jsou hluboce zakotvené v místních komunitách, se tak se stávají přirozenými partnery při poskytování služeb jako digitální gramotnost, e-administrativa, e-obchod, e-government či digitální finance. Více: <https://www.ifla.org/news/statement-on-the-ifla-upu-partnership/> a <https://www.upu.int/en/Universal-Postal-Union/Activities/Digital-Services/Connect-post>

které uživatele naučí číst AI-obsah se stejnou skepsí a analytickým odstupem, s jakým se přistupuje k tradičním médiím v časech krize.

Silně zastoupena byla AI i v posterové sekci. **IFLA** zde prezentovala výstavu „*Supercharged by AI*“², která přístupnou formou ukazuje, jak umělá inteligence mění digitální prostředí – od deepfake videí po algoritmické ovlivňování informací. To je téma, které se dotýká všech knihoven: naše systémy budou muset zajišťovat nejen přístup k informacím, ale i jejich **důvěryhodnost**.

Národní knihovna ČR vystavovala poster „*AI as an Opportunity: How to Train Librarians in Artificial Intelligence?*“, který na IFLA WLIC 2025 představila Michaela Mrázová (Univerzita Ostrava & NK ČR). Poster a prezentace shrnovaly výsledky průzkumu mezi českými knihovníky a nabídl rámec pro systematické vzdělávání v oblasti AI. Z průzkumu vyplynulo, že více než polovina knihovníků užívá AI nástroje alespoň jednou měsíčně, nejčastěji k překladům a tvorbě vizuálů. Největší přínos spatřují v oblasti vzdělávacích materiálů a datové analytiky, zatímco hlavní obavy se týkají etických rizik a ochrany soukromí. Jen 13 % knihoven má AI zmíněnou ve svých strategických dokumentech, přitom téměř 90 % knihovníků má zájem o další vzdělávání. součástí byla také krátká anketa mezi účastníky IFLA WLIC 2025: jak AI vnímají – jako ohrožení nebo příležitost? Zkušenost z projektu pak byla prezentována na panelu „*What have we learned from library-led AI Literacy*“ ([program](#), sekce 075).

Zajímavý byl i příspěvek z projektu **CNKI (China National Knowledge Infrastructure)**, který představil iniciativu „*AI Across Borders*“ – systém využívající umělou inteligenci pro zpřístupnění vědeckých poznatků napříč hranicemi. CNKI je největší čínská akademická databáze zahrnující miliony odborných článků, disertací, konferenčních příspěvků, statistických ročenek, patentů i knih, a již nyní disponuje plně integrovaným AI nástrojem pro rešerše i ověřování výstupů výzkumu a patentů. Součástí prezentace byl také podpis dohody o spolupráci mezi univerzitami z Číny a Kazachstánu, zaměřené na oblast výzkumu, vzdělávání a digitalizace.

Velký dojem ve mně zanechala diskuze s **Corey Halaychikem (University of Texas at Austin Libraries)**, který shrnul svůj přístup v článku „[Embrace AI in Libraries – freeing staff for meaningful work while preserving human touch](#)“. Podle něj má AI ulevit knihovníkům od rutinních úkolů a otevřít jim prostor pro činnosti s vyšší přidanou hodnotou. Současně ale zdůraznil nutnost chránit to, co technologie nahradit nedokáže – lidský dotek a osobní interakci. Právě tento akcent na kapacitní rozvoj, vzdělávání a motivaci personálu, bez této podpory i sebelepší infrastruktura zůstane bez dopadu. Že takový přístup funguje, dokládá i výsledek jeho týmu – za pouhé dva roky dokázali vytvořit více než 350 tisíc minimálních záznamů CD nosičů.

Proměna knihoven: od institucí ke komunitním hubům

² Projekt „*Supercharged by AI*“, realizovaný organizacemi Tactical Tech a DensityDesign Lab při Politecnico di Milano ve spolupráci s IFLA, demonstruje, jak AI nástroje zesilují škody, které byly v online prostředí vždycky — podvod, šikana, polarizace – a pamatuje i na to, jaké praktické tipy si máme vzít s sebou do digitálního světa. Více: <https://www.ifla.org/news/supercharged-by-ai-a-new-creative-intervention-about-the-effects-of-ai-on-our-online-lives/>

Další bloky, které jsem sledovala, se týkaly role knihoven jako **mediátorů znalostí a facilitátorů informační gramotnosti**. V diskusích zaznělo, že v digitální éře už fyzický prostor není jedinou hodnotou – knihovny mohou fungovat i jako „pop-up“ centra, nabízet programy gramotnosti nebo dočasné služby tam, kde je lidé potřebují. Silně se akcentovalo, že **uživatel musí stát v centru** a že knihovny pomáhají vytvářet společenský dialog prostřednictvím paměti a kulturního dědictví.

Zazněla i témata, která přesahují klasické knihovnictví: nutnost být více podnikavý (entrepreneurial), podporovat zaměstnance v dalším vzdělávání a inovacích a udržet motivované lidi, kteří chtějí na sobě pracovat. **Podnikavost knihoven** se zde nevztahuje jen na schopnost získávat alternativní zdroje financování nezávisle na státním rozpočtu, ale i na odvahu rozšiřovat služby do oblastí, kde je to pro komunitu skutečně přínosné. Knihovny mají k dispozici obrovský kapitál – sbírky dat, prostorové zázemí, odborné know-how, technologickou infrastrukturu a důvěru veřejnosti. To jsou aktiva, která lze využít pro pokročilejší služby, ať už **jde o inkubační programy pro startupy a neziskovky, podporu kulturních a kreativních odvětví, vzdělávací kurzy v oblasti digitálních kompetencí nebo služby v oblasti otevřené vědy a datové analytiky**.

Setkání s Google Books Library Project

Během kongresu jsem se také setkala s **Pape Nicholas a Lindsy Everet** z týmu [Google Books Library Project](#). Diskutovali jsme, jak tento projekt pomáhá knihovnám otevírat jejich fondy globálnímu publiku – nikoli tak, že knihovny nahrazuje, ale tím, že posiluje jejich roli jako správců paměti a poskytovatelů bibliografických dat.

Setkání s Mélanie Maillot

Na kongresu jsem se také setkala s Mélanie Maillot, knihovnickou specialistkou z University of Luxembourg, která bude v roce 2026 v rámci programu absolvovat stáž v NTK. Diskutovaly jsme zejména její zkušenosti s fungováním Consortium Luxembourg (<https://www.consortium.lu/>), které sdružuje národní univerzitní knihovny a vědecké instituce a zajišťuje pro ně centrální přístup k elektronickým zdrojům. Byla to cenná inspirace – ukázalo se, že model konsorcií nejen posiluje vyjednávací pozici vůči vydavatelům, ale i zvyšuje efektivitu služeb směrem k uživatelům. Společně jsme se shodly, že právě sdílená infrastruktura a spolupráce mezi institucemi je jedním z klíčů k budoucí udržitelnosti, a že NTK i CARDS mohou z podobných zkušeností výrazně čerpat.

Závěr

Astana má robustní moderní architekturu, která po třiceti letech začíná být obohacena kazašskou kulturou stepí, výborným čajem, barevností výšivek a ručně tkaných koberců. A právě v tomhle kontrastu moderního lesku a tradičního řemesla se dobře odráželo i letošní IFLA WLIC 2025: technologie, umělá inteligence, globální infrastruktury – to všechno jsou jen prostředky. Skutečná hodnota knihoven vzniká až ve chvíli, kdy se tyto nástroje propojí s

lidským faktorem – s motivovanými knihovníky, s komunitami, které je potřebují, a s příběhy, které dokazují jejich smysl.

To, co jsem si z Astany odnesla, je především vědomí, že knihovny stojí před dalším zlomovým okamžikem. Volba nové prezident-elect, Te Paey Paringatai z Nového Zélandu, přinesla silnou energii a nové heslo: BE BOLD! Pokud mají knihovny obstát jako lídři a tvůrci společenského vlivu v dnešním technologickém světě, musí být odvážné – nebát se nových partnerství, neváhat vystoupit z komfortní zóny a ukázat, že dokážou být hybatelem změn.

Projekt CARDS se v tomto kontextu jeví jako správně zvolená cesta: spojuje robustní technologii, kapacitní rozvoj i ambici stát se součástí mezinárodního ekosystému. Základy jsou dobré, teď je jen na nás, abychom se nebáli posunout dál. Astana mi připomněla, že knihovny nejsou jen relevantní – jsou kritické pro úspěch společnosti. A tak, inspirováno čajem, koberci a heslem z kongresového podia: Be Bold, CARDS a NTK!